

Natuur.oriolus

bpost
PB-PP
BELGIE(N) - BELGIQUE

Retouradres: Natuurpunt,
Coxiestraat 11, 2800 Mechelen

VLAAMS DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VOOR ORNITHOLOGIE | APRIL-MEI-JUNI 2017 | JG 83 | NR 2
NATUURPUNT | COXIESTRAAT 11 | B-2800 MECHELEN

natuurpunt
Studie

Vogelrichtlijngebieden
in Vlaanderen

37

Zeldzame vogels in 2016

44

Hybriden Boerenzwaluw x
Huiszwaluw

60

De Europese Vogelrichtlijn en haar toepassing in Vlaanderen

» Koen Devos & Anny Anselin

» Grauwe Kiekendief *Circus pygargus* mannetje. 21 mei 2011. Lleida (Sp) (Foto: Vilda/Yves Adams)

Inleiding

De Europese Vogelrichtlijn betekende een mijlpaal voor de internationale bescherming van vogelpopulaties binnen de grenzen van de Europese Unie. Deze richtlijn werd in april 1979 ondertekend door alle toenmalige lidstaten met als doel de instandhouding van alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten én van de gebieden waar deze soorten broeden, pleisteren en overwinteren op het Europees grondgebied van de lidstaten.

Ook voor Vlaanderen moet het belang van de Vogelrichtlijn zeker niet onderschat worden. De 24 erkende Vogelrichtlijngebieden omvatten een groot deel van de belangrijkste broed- en pleisterplaatsen van vogels in het Vlaamse Gewest. Bovendien is het nemen van de nodige beschermingsmaatregelen niet vrijblijvend. Er dienen aan Europa immers garanties geboden te worden dat populaties van alle vogelsoorten op een duurzame manier kunnen worden in stand gehouden.

Hoewel de meeste vogelkijkers wel enigszins vertrouwd zijn met de Europese Vogelrichtlijn, ontbreekt vaak de specifieke kennis over

de inhoud van de richtlijn om de implicaties ervan voor Vlaanderen goed te kunnen inschatten. In dit artikel worden de belangrijkste bepalingen bondig toegelicht. Deze bijdrage is tevens een algemene inleiding tot een nieuwe artikelenreeks in *Natuur.oriolus* over de Vlaamse Vogelrichtlijngebieden. Daarbij wordt telkens één bepaald Vogelrichtlijngebied onder de loep genomen en dieper ingegaan op het ornithologisch belang van het gebied in kwestie.

Wat houdt de Europese Vogelrichtlijn precies in?

In Europa komen meer dan 500 inheemse vogelsoorten voor, waarvan een aanzienlijk deel in een ongunstige 'staat van instandhouding' verkeert. Omdat veel van deze soorten een uitgesproken trekgedrag vertonen, is een grensoverschrijdende aanpak vereist voor een doeltreffende bescherming van de verschillende populaties en de leefgebieden waarvan ze afhankelijk zijn. Het is dit principe dat aan de basis ligt van de Richtlijn 79/409/EEG inzake het behoud van de vogelstand – beter gekend als de Vogelrichtlijn - die op 2 april 1979 ondertekend werd door alle toenmalige Europese lidstaten. Na een amendement in 2009 werd dit de Richtlijn 2009/147/EC.

Via de Vogelrichtlijn genieten de inheemse vogelsoorten binnen de Europese Unie op meerdere manieren bescherming, zoals bepaald wordt in verschillende belangrijke artikelen en bijlagen van de richtlijn. Volgens artikel 1 heeft de richtlijn betrekking op de instandhouding van alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het Europese grondgebied van de lidstaten waarop het Verdrag van toepassing is. Zij betreft de bescherming, het beheer en de regulering van deze soorten en stelt regels voor de exploitatie daarvan. De richtlijn is van toepassing op vogels, hun eieren, hun nesten en hun leefgebieden.

Artikel 2 stelt dat alle lidstaten alle nodige maatregelen dienen te nemen om de populatie van de in artikel 1 bedoelde soorten 'op een niveau te houden of te brengen dat met name beantwoordt aan de ecologische, wetenschappelijke en culturele eisen, waarbij zij tevens rekening houden met economische en recreatieve eisen'.

De Vogelrichtlijn omvat twee grote groepen van beschermingsmaatregelen: enerzijds de gebiedsgerichte maatregelen die beschreven worden in de artikelen 3 en 4, en anderzijds de soortgerichte maatregelen, zoals bepaald in de artikelen 5 tot en met 9.

De gebiedsgerichte aanpak richt zich vooral op de bescherming, de instandhouding en het herstel van biotopen en leefgebieden die belangrijk zijn voor de in artikel 1 bedoelde vogelsoorten. Van bijzonder belang is artikel 4. Daarin wordt gesteld dat voor de leefgebieden van de in Bijlage I vermelde soorten speciale beschermingsmaatregelen dienen getroffen te worden, opdat deze soorten daar waar zij nu voorkomen, kunnen voortbestaan en zich kunnen voortplanten. In dat verband wordt gelet op:

- a) soorten die dreigen uit te sterven;
- b) soorten die gevoelig zijn voor bepaalde wijzigingen van het leefgebied;
- c) soorten die als zeldzaam worden beschouwd omwille van een kleine populatie of het slechts lokaal voorkomen;
- d) andere soorten die vanwege de specifieke kenmerken van hun leefgebied speciale aandacht verdienen.

Bij de beoordeling wordt rekening gehouden met de tendensen en de schommelingen van het populatiepeil. De lidstaten wijzen ook de naar aantal en oppervlakte voor de instandhouding van deze soorten meest geschikte gebieden aan als speciale beschermingszones, waarbij rekening wordt gehouden met de bescherming die deze soorten in de geografische zee- en landzone waar deze richtlijn van toepassing is, behoeven. Dit zijn dus de zogenaamde **Europese Vogelrichtlijngebieden**.

In deze Bijlage I van de Vogelrichtlijn zijn actueel 194 vogelsoorten en/of ondersoorten opgenomen. Het gaat onder meer om soorten

► Het Zwin, een van de Vogelrichtlijngebieden. 28 augustus 2011
(Foto: Vilda/Yves Adams)

als Kroeskoppelikaan, Kleine Trap, Lammergier en – meer relevant voor Vlaanderen – Roerdomp, Kluut en Grauwe Klauwier. Artikel 4 beperkt zich echter niet louter tot deze soorten. Er wordt immers verwacht dat de lidstaten soortgelijke maatregelen nemen ten aanzien van de niet in Bijlage I genoemde en geregeld voorkomende trekvogels, waarbij rekening wordt gehouden met de behoeften van het gebied van bescherming in de geografische zee- en landzone waar deze richtlijn van toepassing is, ten aanzien van hun broed-, rui- en overwinteringsgebieden en rustplaatsen in hun trekzones. Met het oog hierop dienen de lidstaten zelf bijzondere aandacht te besteden aan de bescherming van waterrijke gebieden, in het bijzonder deze met een internationale betekenis. Ook deze gebieden komen dus in aanmerking voor erkenning als Vogelrichtlijngebied.

De maatregelen met betrekking tot soortbescherming zijn vooral gericht op (het beperken van) de vogelvangst, de jacht op vogels en de vogelhandel. De mogelijkheid tot bejaging wordt beperkt tot de 82 soorten die zijn opgenomen in Bijlage II. Een deel daarvan mag alleen in bepaalde landen bejaagd worden. De lidstaten moeten er op toezien dat de jacht op deze soorten de pogingen tot instandhouding die in hun verspreidingsgebied worden ondernomen, niet in gevaar brengt. De Europese Commissie heeft daarom een aantal aanbevelingen geformuleerd voor een duurzaam jachtbeheer en een verstandig gebruik van jachtwild.

Eén van de belangrijkste beperkingen die is doorgevoerd, is dat er niet mag gejaagd worden tijdens het broedseizoen en tijdens de voorjaarstrek naar de broedgebieden. Dit heeft er o.a. toe geleid dat de jacht op heel wat watervogelsoorten gesloten werd eind januari, daar waar eerder in veel landen tot eind februari gejaagd werd.

In het algemeen worden ook activiteiten die een directe bedreiging vormen voor vogels zoals het opzettelijk doden, het vangen en verhandelen en het vernietigen van nesten verboden. Voor 26 soorten in de Bijlage III kunnen hierop onder bepaalde voorwaarden uitzonderingen worden voorzien. Via een dergelijke uitzondering is het bijvoorbeeld mogelijk om nesten van Grauwe Ganzen – in het kader van natuurbeheer of landbouwschade – te vernietigen.

Belangrijk is dat er aan het niet naleven van de bepalingen van de Vogelrichtlijn juridische en financiële gevolgen kunnen vastzitten voor de lidstaten. De lidstaten moeten er tevens voor zorgen dat Europese richtlijnen in nationale wetgeving worden omgezet.

Alle lidstaten zijn op basis van artikel 12 van de Vogelrichtlijn ook verplicht om te rapporteren over de status en trends van alle vogels op hun grondgebied. Dit dient zes-jaarlijks te gebeuren. Het laatste rapport dateert van 2013.

Het Natura 2000-netwerk

De Vogelrichtlijn wordt meestal in één adem genoemd met de Europese Habitatrichtlijn inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (92/43/EEG). Deze laatste richtlijn werd uitgevaardigd in mei 1992 en heeft tot doel om bij te dragen tot het waarborgen van de biologische diversiteit op het grondgebied van de lidstaten door bescherming van natuurlijke habitats en soorten (uitgezonderd de vogels) die van Europees belang zijn. Net als bij de Vogelrichtlijn wordt er van de lidstaten verwacht dat er op basis van wetenschappelijke criteria beschermde gebieden worden afgebakend: de zogenaamde **Habitatrichtlijngebieden**.

Op deze manier wordt vorm gegeven aan een coherent netwerk van Europees belangrijke natuurgebieden dat garant moet staan voor het duurzaam in stand houden van Europa's meest kwetsbare en belangrijke habitats en soorten: het **Natura 2000**-netwerk. Dit netwerk omvat zowel de gebieden die zijn afgebakend in het kader van de Vogelrichtlijn als van de Habitatrichtlijn. Men spreekt

Blauwborst *Luscinia svecica*. 3 april 2009. Kallo (O) (Foto: Leo Janssen)

in dat verband vaak over de **Speciale Beschermingszones** of kortweg SBZ (en SBZ-V of SBZ-H als het specifiek over Vogelrichtlijn- of Habitatrichtlijngebieden gaat).

Op dit ogenblik strekt het Natura 2000-netwerk zich uit over 28 EU-landen en beslaat het ongeveer 18% van de landoppervlakte van de Europese Unie en 6% van de mariene wateren. Hiermee is dit het grootste netwerk van beschermde gebieden in de wereld.

Instandhoudingsdoelstellingen en passende beoordelingen

De Europese richtlijnen gaan verder dan het louter afbakenen van gebieden met een beschermd statuut. De lidstaten zijn immers verplicht om ervoor te zorgen dat de habitats en soorten waarvoor Speciale Beschermingszones zijn aangewezen in een **'gunstige staat van instandhouding'** verkeren. De lidstaten dienen wetenschappelijke criteria te ontwikkelen wat deze staat van instandhouding in de praktijk precies inhoudt en welke beheer- en herstelmaatregelen hiervoor nodig zijn. Op basis daarvan kunnen voor elke beschermingszone duidelijke streefdoelen worden geformuleerd: de zogenaamde **'instandhoudingsdoelstellingen'** (IHD). Die kunnen vervolgens gerealiseerd worden via **'instandhoudingsmaatregelen'**.

Om te vermijden dat de staat van instandhouding van habitats en soorten negatief beïnvloed wordt, dienen activiteiten of plannen met mogelijk schadelijke effecten op een Speciale Beschermingszone aan een **'passende beoordeling'** te worden onderworpen. Is de verwachting dat er negatieve effecten zullen optreden, dan moet de uitvoering van die activiteiten of plannen bijgestuurd worden of kunnen ze niet doorgaan. Er kan alleen aan een SBZ geraakt worden omwille van gemotiveerde, dwingende redenen van groot openbaar belang en bij gebrek aan alternatieven. In dat geval dienen echter gepaste compenserende maatregelen uitgevoerd te worden.

Aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden in Vlaanderen

Hoewel de Vogelrichtlijn reeds in 1979 werd uitgevaardigd, duurde het tot in 1988 vooraleer Vlaanderen zijn Vogelrichtlijngebieden had aangewezen en afgebakend. Het ging om 23 gebieden met een gezamenlijke oppervlakte van 97.272 ha. De afbakening gebeurde op basis van de toenmalige kennis van het voorkomen van Bijlage I-soorten in Vlaanderen, aangevuld met de gebieden die van internationaal belang waren voor trekkende watervogels (Van Vesseem & Kuijken 1986). Van die 23 gebieden waren er slechts zeven die een integrale bescherming (van alle habitats) kregen. In de 16 'niet integrale' Vogelrichtlijngebieden kregen alleen specifieke habitattypes en groene gewestplanbestemmingen een beschermd statuut.

Tabel 1. Lijst van de Vogelrichtlijngebieden in het Vlaamse Gewest (oppervlaktes naar Van Reeth & Goethals 2006).

Vogelrichtlijngebieden Vlaams Gewest			
Volgnr.	Naam	Gebiedscode	Oppervlakte (ha)
1	Westkust	BE2500121	1 116
2	IJzervallei	BE2500831	5 136
3	Poldercomplex	BE2500932	9 766
4	Het Zwin	BE2501033	1 914
5	Kustbroedvogels te Zeebrugge-Heist	BE2524317	498
6	Krekengebied	BE2301134	781
7	Durme en middenloop van de Schelde	BE2301235	4 190
8	Schorren en polders van de Beneden-Schelde	BE2301336	7 086
9	De Kuifeend en Blokkersdijk	BE2300222	192
10	Kalmthoutse Heide	BE2100323	2 183
11	De Maatjes, Wuustwezelheide en Groot Schietveld	BE2101437	4 110
12	Arendonk, Merksplas, Oud-Turnhout, Ravels en Turnhout	BE2101538	7 077
13	De Zegge	BE2100424	86
14	De Ronde Put	BE2101639	5 412
15	Bocholt, Hechtel-Eksel, Meeuwen-Gruitrode, Neerpelt en Peer	BE2217310	9 867
16	Houthalen-Helchteren, Meeuwen-Gruitrode en Peer	BE2220313	2 851
17	Hamonterheide, Hageven, Buitenheide, Stamprooierbroek, Mariahof	BE2221314	13 125
18	Mechelse Heide en de Vallei van de Ziepbeek	BE2200727	2 344
19	Militair domein en vallei van de Zwarte Beek	BE2218311	8 889
20	Het Vijvercomplex van Midden-Limburg	BE2219312	2 563
21	De Maten	BE2200626	566
22	Bokrijk en omgeving	BE2200525	785
23	De Demervallei	BE2223316	6 457
24	De Dijlevallei	BE2422315	1 249
	Totale oppervlakte Vogelrichtlijngebied in Vlaamse Gewest		98 243

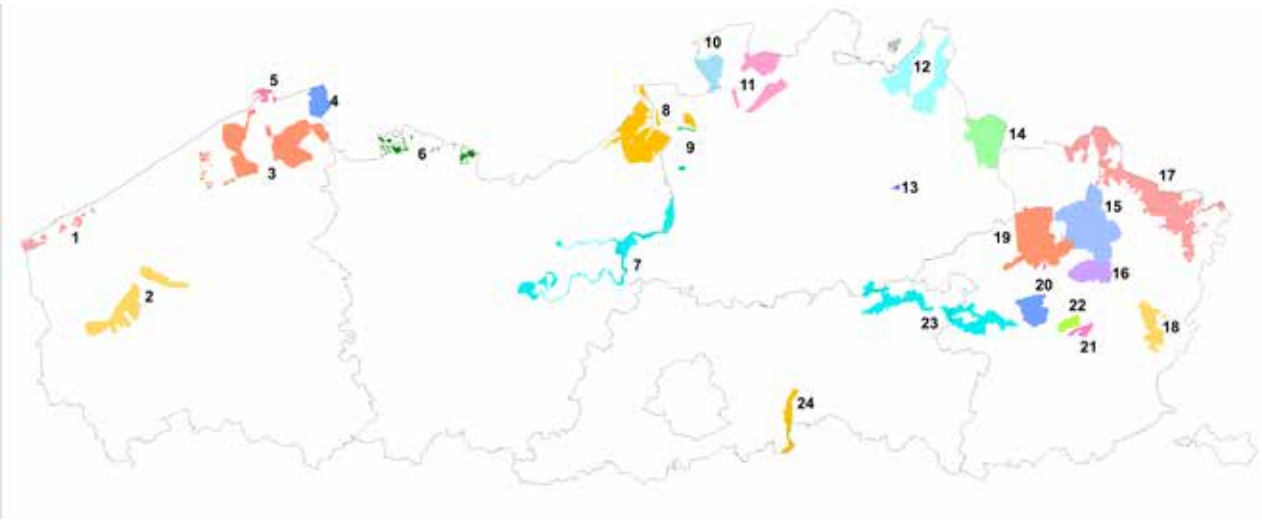
Sindsdien werd vooral in het kader van havenuitbreidingen in Antwerpen en Zeebrugge de begrenzing van enkele Vogelrichtlijngebieden aangepast en gecompenseerd met nieuwe gebieden (o.a. met gecontroleerde overstromingsgebieden langs de Zeeschelde). Actueel zijn er in Vlaanderen 24 speciale beschermingszones aangewezen op basis van de Vogelrichtlijn, met een gezamenlijke oppervlakte van 98.423 hectare (Tabel 1, Figuur 1). Dit komt overeen met 7,3% van het Vlaamse grondgebied. Daarnaast werden ook 38 speciale habitatbeschermingszones vastgesteld met een gezamenlijke oppervlakte van 104.888 hectare, wat overeenkomt met 7,8% van de Vlaamse landoppervlakte. Door overlapping vormen deze gebieden samen een netwerk van zo'n 166.187 hectare (12,3% van het Vlaamse grondgebied).

Een veel gebruikte referentie voor de afbakening van Vogelrichtlijngebieden zijn de zogenaamde 'Important Bird Areas' (IBA's). IBA's zijn internationaal belangrijke vogelgebieden die door BirdLife op basis van goed onderbouwde criteria zijn afgebakend, met de hulp van een uitgebreid netwerk van wetenschappers en vrijwilligers (Heath & Evans 2000; BirdLife International 2014). Ook voor alle EU lidstaten is een inventaris opgemaakt van alle IBA's op hun grondge-

bied. Het Europees Hof van Justitie heeft in verschillende arresten de waarde van deze IBA-inventarissen als belangrijke referentie voor de aanduiding van Vogelrichtlijngebieden bevestigd, zelfs in zoverre dat er verwacht wordt dat EU lidstaten, bij gebrek aan betere gegevens, alle IBA's aanduiden als Speciale Beschermingszones onder de Vogelrichtlijn.

In 2000 verscheen een overzicht van alle Belgische IBA's, met informatie over ligging, oppervlakte, ornithologisch belang, bedreigingen en belangrijke soorten. Voor Vlaanderen waren een groot aantal hiervan al Vogelrichtlijngebied, maar ondertussen zijn er toch nog enkele IBA's uit dit overzicht in Vlaanderen nog steeds niet aangeduid. Het gaat om de Grensmaasvallei, het Mechelse Rivierengebied, de Gentse Kanaalzone en de Bourgoyen-Ossemeersen nabij Gent (Anselin *et al.* 2000).

De Vogelrichtlijn en de Habitatrictlijn worden in de Vlaamse wetgeving vertaald door artikel 36 van het Decreet betreffende het Natuurbehoud en het Natuurlijk milieu, ook natuurdecreet genoemd (juli 2002). De soortenbescherming was tot 1 september 2009 geregeld bij Koninklijk Besluit. Sinds genoemde datum is dit laatste vervangen in het Vlaams Gewest door het zogenaamd Soortenbesluit, een Besluit van de Vlaamse regering dat gekoppeld is aan het natuurdecreet.

» Figuur 1. Situering van de Europese Vogelrichtlijngebieden in Vlaanderen. Voor de naamgeving van de verschillende gebieden zie Tabel 1.

Streefdoelen en maatregelen: hoe ver staan we in Vlaanderen?

Europa verplicht elke lidstaat om beschermingszones af te bakenen, doelen op te stellen voor belangrijke soorten en habitats en de nodige beschermings- en herstelmaatregelen uit te voeren om deze doelen te halen. De deadline hiervoor was 2010.

Om dit te realiseren werd in Vlaanderen een uitgebreid overlegproces opgestart waarbij ook sectoren als landbouw en industrie betrokken werden om op die manier een breed draagvlak te kunnen creëren.

Als algemeen kader voor de instandhoudingsdoelstellingen voor elke Speciale Beschermingszone werden voor de Europees beschermde habitats en soorten eerst instandhoudingsdoelstellin-

gen geformuleerd op het niveau van geheel Vlaanderen. Dit zijn de **Gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen** of G-IHD. Ze geven aan hoe belangrijk een Europese habitat of soort is in Europees perspectief en wat de staat van instandhouding is (gunstig of ongunstig) op het vlak van verspreiding, oppervlakte- of populatie-evolutie, kwaliteit van het habitat en/of leefgebied en toekomstperspectieven. Er werden G-IHD opgesteld voor 28 soorten broedvogels en 26 soorten doortrekkers en wintergasten (zie ook Anselin *et al.* 2009). Voor een overzicht van de soorten in kwestie verwijzen we naar Tabel 2. Het INBO zorgde voor de wetenschappelijke methodiek en onderbouwing van de doelen. Op basis daarvan legde ANB de doelen vast. In 2009 werden de G-IHD voor Vlaanderen goedgekeurd door de Vlaamse regering.

» Dwergstern *Sterna albifrons*, een soort waarvoor gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen zijn opgesteld. Juni 2006. Sterneneiland Zeebrugge (Foto: Vilda/Yves Adams)

Tabel 2. Lijst van de vogelsoorten waarvoor gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen werden vastgelegd.

Broedvogels		Niet-broedvogels	
Blauwborst	<i>Luscinia svecica</i>	Bergeend	<i>Tadorna tadorna</i>
Boommeeuw	<i>Lullula arborea</i>	Blauwe Kiekendief	<i>Circus cyaneus</i>
Bruine Kiekendief	<i>Circus aeruginosus</i>	Goudplevier	<i>Pluvialis apricaria</i>
Duinpieper	<i>Anthus campestris</i>	Grauwe Gans	<i>Anser anser</i>
Dwergstern	<i>Sterna albifrons</i>	Grote Zilverreiger	<i>Egretta alba</i>
Grauwe Kiekendief	<i>Circus pygargus</i>	Kemphaan	<i>Philomachus pugnax</i>
Grauwe Klauwier	<i>Lanius collurio</i>	Kleine Rietgans	<i>Anser brachyrhynchus</i>
Grote Stern	<i>Sterna sandvicensis</i>	Kleine Zwaan	<i>Cygnus columbianus</i>
IJsvogel	<i>Alcedo atthis</i>	Kluut	<i>Recurvirostra avosetta</i>
Kleine Mantelmeeuw	<i>Larus fuscus</i>	Kokmeeuw	<i>Larus ridibundus</i>
Kleine Zilverreiger	<i>Egretta garzetta</i>	Kolgans	<i>Anser albifrons</i>
Kluut	<i>Recurvirostra avosetta</i>	Krakeend	<i>Anas strepera</i>
Korhoen	<i>Tetrao tetrix</i>	Kuifeend	<i>Aythya fuligula</i>
Kwak	<i>Nycticorax nycticorax</i>	Lepelaar	<i>Platalea leucorodia</i>
Kwartelkoning	<i>Crex crex</i>	Pijlstaart	<i>Anas acuta</i>
Lepelaar	<i>Platalea leucorodia</i>	Regenwulp	<i>Numenius phaeopus</i>
Middelste Bonte Specht	<i>Dendrocopus medius</i>	Rietgans	<i>Anser fabalis</i>
Nachtzwaluw	<i>Caprimulgus europaeus</i>	Slobeend	<i>Anas clypeata</i>
Ooievaar	<i>Ciconia ciconia</i>	Smient	<i>Anas penelope</i>
Ortolaan	<i>Emberiza hortulana</i>	Steenloper	<i>Arenaria interpres</i>
Porseleinhoen	<i>Porzana porzana</i>	Stormmeeuw	<i>Larus canus</i>
Purperreiger	<i>Ardea purpurea</i>	Tafeleend	<i>Aythya ferina</i>
Roerdomp	<i>Botaurus stellaris</i>	Waterrietzanger	<i>Acrocephalus paludicola</i>
Slechtvalk	<i>Falco peregrinus</i>	Wintertaling	<i>Anas crecca</i>
Steltkluut	<i>Himantopus himantopus</i>	Wulp	<i>Numenius arquata</i>
Strandplevier	<i>Charadrius alexandrinus</i>	Zilvermeeuw	<i>Larus argentatus</i>
Visdief	<i>Sterna hirundo</i>		
Wespendief	<i>Pernis apivorus</i>		
Woudaapje	<i>Ixobrychus minutus</i>		
Zwarte Specht	<i>Dryocopus martius</i>		
Zwarte Stern	<i>Chlidonias niger</i>		
Zwartkopmeeuw	<i>Larus melanocephalus</i>		

In een volgende stap werden de gewestelijke natuurdoelen verfijnd per Speciale Beschermingszone en werden **gebiedsspecifieke instandhoudingsdoelstellingen** (of S-IHD's) bepaald. Na een uitgebreide toetsing door overlegorganen en begeleidingscommissies en het toepassen van kalibratiemodellen volgde in 2014 de definitieve goedkeuring van de S-IHD door de Vlaamse regering.

De instandhoudingsdoelstellingen moeten gerealiseerd zijn tegen 2050. Om duidelijkheid te geven over wat tegen wanneer gerealiseerd moet worden, zijn tussendoelen vooropgesteld. Tegen 2020 moet de verdere achteruitgang worden gestopt en moet minstens een derde van de habitattypes en soorten in een verbeterde of gunstige staat van instandhouding zijn gebracht. De voortgang van de implementatie van de natuurdoelen van een speciale beschermingszone wordt bijgehouden en aangestuurd via zogenaamde **'managementplannen'**. Ook in deze fase is zowel op Vlaams als op lokaal niveau ruim overleg voorzien. Voor zij die meer willen te weten komen over dit lopende proces, kunnen we verwijzen naar de website <https://www.natura2000.vlaanderen.be/>.

Vlaamse Vogelrichtlijngedieden in de kijker

Met deze bijdrage willen we in de eerste plaats een algemeen kader schetsen voor een nieuwe artikelenreeks in *Natuur.oriolus* waarin de verschillende Vogelrichtlijngedieden in Vlaanderen

in de kijker worden gezet. Deze gebieden kunnen immers beschouwd worden als Europese topnatuur met tal van vogelsoorten waarvoor Vlaanderen een internationale verantwoordelijkheid heeft. Voor elk Vogelrichtlijngedied gaan we daar dieper op in. Welke soorten komen er tot broeden of overwinteren er? Over welke aantallen gaat het en wat zijn de populatietrends? Komen er soorten van de Rode Lijst voor? Wat zijn de Europees belangrijkste soorten? En wat zijn de instandhoudingsdoelen voor deze soorten?

Het bundelen van de vele beschikbare gegevens in databanken op het INBO en Natuurpunt Studie enerzijds en de kennis van lokale vogelkijkers, werkgroepen en beheerders anderzijds kan hierbij hopelijk een belangrijke meerwaarde bieden. We hopen dat deze reeks ook een stimulans zal betekenen om gestandaardiseerde tellingen en inventarisaties te (blijven) uitvoeren, uiteraard in samenwerking met de beheerders van de gebieden in kwestie. De inbreng van vrijwilligers in een goede en wetenschappelijk onderbouwde monitoring van Speciale Beschermingszones in Vlaanderen is in het verleden onmisbaar gebleken. Met het oog op de realisatie én evaluatie van de beoogde instandhoudingsdoelen in deze gebieden wordt het belang van een degelijke monitoring de komende jaren alleen maar groter.

Koen Devos & Anny Anselin
 koen.devos@inbo.be – anny.anselin@inbo.be
 Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek
 Kliniekstraat 25
 B- 1070 Brussel

Samenvatting

De Europese Vogelrichtlijn betekende een mijlpaal voor de internationale bescherming van vogelpopulaties binnen de grenzen van de Europese Unie. Naast een aantal algemene beschermingsmaatregelen ten aanzien van de aanwezige vogelsoorten en hun populaties, is de afbakening van speciale beschermingszones één van de hoekstenen van de Vogelrichtlijn. Deze zogenaamde Vogelrichtlijngebieden maken – samen met gebieden die onder de Habitatrichtlijn zijn afgebakend – onderdeel uit van een groot coherent netwerk van Europees belangrijkste natuurgebieden. Dit Natura 2000-netwerk moet garant staan voor het duurzaam in stand houden van Europa's meest kwetsbare en belangrijke habitats en soorten.

In Vlaanderen zijn actueel 24 Vogelrichtlijngebieden afgebakend en erkend, met een gezamenlijke oppervlakte van 98.423 ha. Voor elk gebied werden specifieke instandhoudingsdoelstellingen opgesteld zodat de soorten waarvoor het gebied is aangeduid, op een duurzame manier kunnen worden in stand gehouden. Om deze doelstellingen te realiseren, dienen de nodige beheer- en herstelmaatregelen te worden uitgevoerd. Hoe die er moeten uitzien, maakt momenteel onderdeel uit van een uitgebreid overlegproces.

In een nieuwe artikelenreeks in *Natuur.oriolus* zullen de verschillende Vogelrichtlijngebieden in Vlaanderen in de kijker worden geplaatst en wordt dieper ingegaan op het ornithologisch belang van de gebieden in kwestie.

Referenties

Anselin A., J.-P. Jacob, W. Van den Bossche, 2000. Belgium. In: Heath & Evans eds. Important Birds areas in Europe. Priority sites for Conservation. 1. Northern Europe. Cambridge, UK, BirdLife Conservation Series N°8.

Anselin A., K. Devos, J. Rutten, G. Vermeersch & P. Adriaens, 2009. Gewestelijke doelen voor de soorten van de Europese Vogelrichtlijn. In: Paelinckx D., et al. (red.), Gewestelijke doelstellingen voor de habitats en soorten van de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn voor Vlaanderen. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek INBO.M.2009.6, Brussel, pp. 416-513.

BirdLife International 2014. Important Bird and Biodiversity Areas: A Global Network for Conserving Nature and Benefiting People. BirdLife International, Cambridge, UK (2014) www.birdlife.org/datazone/sowb/sowbpubs#IBA.

Declerck K. (red.) 2007. Europees beschermde natuur in Vlaanderen en het Belgisch deel van de Noordzee. Habitattypen / Dier- en plantensoorten. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek INBO M.2007.01. Brussel, 584 p.

Heath M. & I. Evans 2000. Important Bird Areas in Europe: priority sites for conservation BirdLife Conservation Series No. 8, BirdLife International, Cambridge, UK (2000).

Van Reeth W. & V. Goethals 2006. Evolutie van de aangewezen oppervlakten van de waterrijke gebieden van internationale betekenis en van de speciale beschermingszones in het Vlaamse Gewest. Advies van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek INBO.A.2006.25.

Van Vessem J. & E. Kuijken 1986. Overzicht van de voorgestelde Speciale Beschermingszones in Vlaanderen voor het behoud van de vogelstand. Rapport Instituut voor Natuurbehoud 12/09/88.

OP ZOEK NAAR JE VOLGENDE AVONTUUR?

WAYPOINTLEUVEN.BE

WayPoint

Diestsesteenweg 31
Kessel-Lo

Tel. +32 16 26 22 80
info.leuven@waypointgps.be

Openingsuren:

dinsdag tot vrijdag:
10u tot 13u - 14u tot 18u
donderdag tot 20u (zomer)
zaterdag: 10u tot 17u
zondag en maandag gesloten

www.waypointleuven.be

**RUIM GAMMA
OUTDOOR GPS
OP ONZE
WEBSITE EN
IN DE WINKEL**

**ACTIONCAMS
COMMS
DRONES
GPS
HELMETS
SERVICES**